FinanceEstonia liikmete tagasiside Andmekaitse Inspektsiooni juhendile „Maksehäirete avaldamine“ avaliku konsultatsiooni versioonile

FinanceEstonia (edaspidi nimetatud FE) tänab võimaluse eest anda tagasisidet „Maksehäirete avaldamise“ juhendi (edaspidi nimetatud juhend) avalikus konsultatsioonis ja esitab oma liikmetelt saadud tagasiside, ettepanekud ja kommentaarid teemade kaupa.

FinanceEstonia on Eesti finantssektori katusorganisatsioon, mille eesmärk on toetada Eesti finantssektori arengut, innovatsiooni ja finantsteenuste eksporti. FE seisab selle eest, et Eestisse tekiks uusi finantsvaldkonna ettevõtteid, loodaks uusi kõrge lisandväärtusega töökohti ning kohalik kapitaliturg pakuks Eesti ettevõtetele täiendavaid finantseerimisvõimalusi. Esindame oma töös ja tegemistes enam kui 90 finantssektoris tegutsevat ettevõtet.

1. Juhendi kohaldamisala ning võlausaldaja, esindaja ja registripidaja rollid

FE teeb ettepaneku täiendada juhendi p-i 1.1 selgitusega: „ Juhend ei käsitle võlaandmete edastamist andmesubjektile endale või tema volitatud esindajale ega edastamist andmesubjekti taotlusel, nõusolekul või temaga sõlmitud lepingu täitmiseks, nõude maksmapanekul, loovutamisel või võõrandamisel ega seadusest tulenevate kohustuste täitmisel. Juhend ei käsitle ka andmete edastamist vastutava töötleja nimel tegutsevale volitatud töötlejale või tema poolt. Nendel juhtudel kohalduvad IKÜM üldnõuded ja asjakohased eriseadused.“

FE teeb ettepaneku juhendi p 1.2 ja ptk 2 täpsustamiseks eristades selgelt võlausaldaja, võlausaldaja esindaja ja maksehäireregistri pidaja rolli:

1.1 Juhendis tuleb selgelt eristada võlanõude omandanud inkassoettevõtja ja inkassoettevõtja või muu esindaja, kes tegutseb (võlanõuet omandamata) võlausaldaja nimel.

1.2 Võlausaldaja on isik, kellele võlanõue kuulub, sealhulgas nõude loovutamise teel omandanud uus võlausaldaja.

1.3 Võlaandmeid võib maksehäireregistrile esitada ka võlausaldaja esindaja talle antud esindusõiguse piires. Esindaja andmekaitsealane roll ja vastutus määratakse tema tegeliku tegevuse ning vastutuse järgi. Võlausaldaja esindajaks olemine ei määra üksinda vastutava või volitatud töötleja staatust. Võlausaldaja esindaja poolt andmete sisestamine/esitamine maksehäireregistrisse ei peaks tähendama vajadust sama toimingut võlausaldajal eraldi korrata (tegemist oleks maksehäire dubleerimisega).

1.4 Inkassoteenuse osutajad tegutsevad vastavalt oma tegelikule rollile kas iseseisva vastutava töötlejana või vastutava töötleja juhiste alusel volitatud töötlejana.

1.5 Maksehäireregistri pidaja otsustab iseseisva vastutava töötlejana maksehäireregistrisse sisestatud maksehäire avaldamise ja/või selle avaldamise jätkamise üle. Juhendi sõnastus, et maksehäireregister avaldab andmeid „oma nimel ja omal vastutusel“, võib tekitada arusaama ja järelduse, et maksehäireregister esitab võlanõude andmed enda nimel või on selle omandanud. Maksehäireregister kogub ja säilitab võlausaldajalt või tema esindajalt saadud võlaandmeid ning teeb need õiguspärase päringu alusel kättesaadavaks iseseisva vastutava töötlejana. Registripidaja vastutus hõlmab tema enda töötlemistoiminguid. Täpsustus ei vähenda registripidaja kontrollikohustust ega välista andmeandja vastutust tema enda toimingute eest.

1.6 Andmesaaja (nt pank) võib kasutada päringute tegemiseks ja andmete edastamiseks volitatud töötlejat. Sel juhul lasuvad juhendi kohustused vastutaval töötlejal.

2. Maksehäireandmete töötlemise õiguslikud alused ja kasutamine väljaspool finantssektorit

FE ettepanek juhendi p-d 2.1 – 2.2 täiendamiseks ja täpsustamiseks:

2.1 Juhendis kasutatud termin „avalik-õiguslik kohustus“ vajab täpsustamist. Millist konkreetset töötlemistoimingut on viidatud terminiga silmas peetud, et finantssektori ettevõtjatel on krediidivõimelisuse hindamisel avalik-õiguslik kohustus.

2.2 Juhend peaks eristama seadusest tuleneva kohustuse täitmist IKÜM artikli 6 lõike 1 punkti c tähenduses, sh seost IKS §-ga 10, ja avalikes huvides oleva ülesande täitmist punkti e tähenduses ja selgitades mõlema aluse eelduseid. Ainuüksi viide ettevõtja kuulumisele finantssektorisse ei selgita veel konkreetse töötlemistoimingu õiguslikku alust.

2.3 Maksehäireandmete kasutamise põhjendatud vajadus on ka muudel isikutel, kellel tuleb konkreetse kavandatava või olemasoleva lepingulise suhte raames hinnata rahaliste kohustuste täitmise võimet, näiteks edasilükatud maksetähtajaga müügi ning üüri- ja rendilepingu puhul.

2.4 Seadusest tuleneva hindamiskohustuse puudumine ei välista kasutamist õigustatud huvi alusel. Juhendi hilisem selgitus „muu samasuguse eesmärgi“ kohta tuleks juba alapeatüki alguses üheselt avada.

2.5 Eristada tuleb seadusest tuleneva kohustuse täitmist IKÜM artikli 6 lõike 1 punkti c tähenduses ja avalikes huvides oleva ülesande täitmist punkti e tähenduses ning selgitada kummagi aluse eeldusi.

3. Päringute riskipõhine kontroll ja vastutuse piirid

FE toetab maksehäireregistrisse päringu tegija ehk andmesaaja eesmärgi ja õigusliku aluse kontrollimise kohustust, kui teeb ettepaneku selgitada riskipõhist kontrollimudelit:

3.1 Maksehäireregistrisse päringu tegija eesmärgi ja õigusliku aluse kontrolli teostab maksehäireregistri pidaja pisteliselt, igale päringule eelnev kontroll ei ole kohustuslik. Suur päringumaht ei peaks üksinda tähendama põhjendamatust, kui see vastab päringu tegija tegevusele ja iga päringu seos lubatud eesmärgiga on kontrollitav.

3.2 Täiendava kontrolli vajaduse võib tingida ebatavaline päringumuster, varasem päringu(te) tegemise väärkasutus, ebapiisav tehinguseos või andmesubjekti kaebus. FE hinnangul on põhjendatud eristada maksehäireregistrisse päringute tegijaid järgmiselt: tuvastatud lepingulise püsikasutaja/päring ehk tavapärased päringu tegijad, üksikpäringud tegijad ja kõrgendatud riskiga päringute tegijatest.

3.3 Maksehäireregistrisse päringu tegija kontroll võib koosneda maksehäireregistri kliendi eelkontrollist, lubatud eesmärkide määramisest, logimisest ning pistelisest või vajaduse korral järelkontrollist. Registripidaja peab suutma meetmete tõhusust tõendada, põhjendatud kahtluse või kõrgendatud riski korral peab kontroll süvenema. Tavapärase (automaat)päringu sobiv tõendusahel on näiteks krediiditaotluse tunnus, aeg, eesmärgikood, kasutaja või süsteemi tunnus ja vastuse versioon. Kogu laenutoimiku saatmine iga päringu eel oleks tavaliselt ülemäärane, piisata võib kontrollitavast seosest ja vajaduse korral piiratud väljavõttest. Ainuüksi krediidiandja tegevusloale tuginemine ei tõenda konkreetse päringu lubatavust ja põhjendatust.

3.4 Maksehäireregistri pidajal ei ole vahetut ligipääsu andmesaaja ja andmesubjekti õigussuhte asjaoludele. Nende hindamine ja tõendite säilitamine on eelkõige andmesaaja ehk päringu tegija kohustus. Registripidaja peab tagama väljastamise õiguspärasuse talle kättesaadava teabe ja kontrollimeetmete põhjal, kuid temalt ei saa nõuda andmesaaja tegeliku eesmärgi ja vajaduse absoluutset tagamist. Tema vastutus ei laiene automaatselt andmesaaja hilisemale iseseisvale töötlusele. Palume juhendis täpsustada ka seda, millistel tingimustel võib olemasolevast krediidisuhtest tulenevate riskide jälgimine olla põhjendatud päringueesmärk.

3.5 Krediidivõimelisust hinnatakse just selleks, et otsustada, kas õigussuhte loomine on võimalik ja põhjendatud. Päringu hetkel ei saa krediidiandjal veel olla kindlat veendumust lepingu sõlmimises. Palume selgitada tegeliku õigussuhtesse astumise kavatsuse kontrolli õiguslikku alust ja hetke, mil kavatsus peab olemas olema. Kui tarbija esitab laenutaotluse, kuid pank pärast hindamist laenu ei väljasta, ei muuda see algset päringut tagantjärele õigusvastaseks.

4. Maksehäire aluseks olevate alusdokumentide kontroll, minimaalsus ja pangasaladus

FE teeb ettepaneku juhendi p 2.3.1 ühtlustamiseks:

4.1 Palume juhendis ühtlustada kohustusliku ja vajaduspõhise alusdokumentide kontrolli sõnastust ning täpsustada piisavate tõendite ulatust. Kontrollikohustus ei eelda kõigi alusdokumentide püsivat omamist registri andmebaasis. Maksehäireregistri pidajal peab olema võimalik vajalikud dokumendid maksehäire edastajalt/sisestajalt viivitamata kontrollimiseks saada;

4.2 Kontroll peab sõltuma vaidlustatud asjaolust, olemasolevatest tõenditest ja lisateabe vajadusest. Lepingu olemasolu, nõude arvutuse ja tasumise vaidlustamine ei vaja sama dokumentatsiooni. Palume juhendisse lisada praktiline näide, millal on vaja konkreetseid alusdokumente kontrollida või millal piisavad väljavõtted, struktureeritud teave või muud usaldusväärsed kontrollitavad tõendid.

4.3 FE krediidiandjatest liikmed on rõhutanud juhendi kohta antud tagasisides, et maksehäireregistri pidaja iseseisev kontroll peaks olema mh ühildatud ka pangasaladuse, tõendite asjakohasuse ja andmete töötlemise minimaalsusega põhimõttega. IKÜM-i aluse olemasolu ei lahenda automaatselt KAS § 88 avaldamispiiranguid ning maksehäireandmete edastamise võimalus ei tähenda kogu kliendisuhte dokumentatsiooni piiranguteta üleandmist. Maksehäireregistrile ei peaks vaikimisi saatma kogu lepingu- või kohtutoimikut ega kontoväljavõtteid, olukorras kus piisavaks võivad olla asjakohased väljavõtted. Kolmandate isikute andmed ja otsustamiseks ebavajalik tundlik teave tuleb eemaldada.

4.4 Krediidiandjate vaates vajab juhend täpsustamist, millisel õiguslikul aluse edastab krediidiandja maksehäireregistrile krediidisuhte alusdokumente ja klienditeavet.

4.5 Juhend vajaks ka täpsustamist, kas kõikide andmete sisiestajate/edastajate puhul on kontrollistandard sama või võib kontroll sõltuda andmeandja usaldusväärsusest, nõude liigist ja muudest riskiteguritest ning millal piisab andmeandja andmetest ja selgitustest.

5. Esmane teavitamine ja dubleerimise vältimine

FE teeb ettepaneku juhendi p 2.4 täpsustamiseks:

5.1 Andmesubjekti teavitamise täitmine peab olema nõuetekohaselt täidetud, seejuures ei oma tähtsus selle saatja, s.t kas teavituse saadab maksehäireregistri pidaja või maksehäireregistrisse maksehäire edastaja/sisestaja. Kui nõutav teave on andmesubjektile nõuetekohaselt edastatud, ei ole vaja seda mitme osalise poolt eraldi dubleerida. Palume selgelt kirjeldada teavitamise lubatud korraldust ja osaliste rollijaotust.

5.2 IKÜM artiklist 14 ei tulene sõnaselgelt võlausaldaja kohustust edastada teise vastutava töötleja ehk registripidaja andmekaitsetingimusi või viidet neile. Kui register tugineb artikli 14 lõike 5 punktile a, peab andmesubjektil olema nõutav registri töötlemist puudutav teave juba olemas. Üks võimalus on registri ja võlausaldaja kokkulepe teabe edastamiseks registripidaja eest. See on registripidaja teavitamiskohustuse täitmise korraldus, mitte võlausaldajale artiklist 14 iseseisvalt tulenev kohustus.

5.3 Võlateate ja maksehäireandmete avaldamise kavatsusest teavitamise ühendamist samasse kirja ei saa iseenesest käsitada lubamatu survestamisena. Ühendatud teavitus annab täielikku ja terviklikku teavet, dubleerivad e-kirjad võivad hajutada tähelepanu ja jätta olulise teabe lugemata. Avaldamise eesmärk ei tohi olla võlgniku survestamine, kuid avaldamine võib paratamatult mõjutada käitumist ja motiveerida tasuma. Eelnev teavitus annab andmesubjektile mh ka võimaluse võlg enne avaldamist tasuda. Asjaolu, et avaldamise võimalus motiveerib kohustust täitma või kokkuleppele jõudma, ei tähenda iseenesest lubamatu survestamise eesmärki. Palume eristada avaldamise eesmärki ja võimalikku kõrvalmõju.

5.4 Palume selgemalt kirjeldada registripidaja poolt andmesubjekti teavitamist pärast andmete sisestamist maksehäireregistrisse, kuid enne esmast avaldamist. Kontaktandmete olemasolu ei tõenda iseenesest nende toimivust ega teavitamise tegelikku võimalikkust.

6. Muudatustest teavitamine ja ajakohastamise aeg

FE teeb juhendi lk 18 ja p 4.2 järgmise ettepaneku:

6.1 Palume eristada varasema ebaõige kande parandamist, olulisi sisulisi muudatusi ja tavapärast saldo või staatuse ajakohastamist. Summa muutumisest ei peaks automaatselt järelduma kohustust saata alati uus teavitus andmesubjektile ja kõigile varasematele andmesaajatele. Artikli 19 kohast vastuvõtjate teavitamist ja andmesubjekti enda teavitamise alust tuleb käsitleda eraldi.

6.2 Ettepanek: „Parandamisest, kustutamisest ja töötlemise piiramisest teavitatakse vastuvõtjaid artikli 19 kohaselt. Andmesubjekti teavitamise vajadust hinnatakse eraldi, arvestades muudatuse olemust ning läbipaistvuse nõudeid. Tavapärane ajakohastamine ja varasema ebaõige kande parandamine tuleb seejuures eristada.“ Artiklist 19 ei tulene üldist kohustust teavitada andmesubjekti igast muutusest; tema taotlusel tuleb anda teavet vastuvõtjate kohta. Palume täpsustada ka kohustatud isikut: parandamisest teatab selle teinud vastutav töötleja.

6.3 Igapäevase viivise lisandumine võlanõudele (maksehäire andmetes) ei peaks automaatselt kaasa tooma uut teadet andmesubjektile. FE peab ebamõistlikuks ka uue teate saatmist osalise tasumise kohta, millest inimene ise teab. Oluline on eristada algse summa parandamist, võlajäägi vähenemist, varem selgitatud viivise lisandumist ning uue nõude või nõudekomponendi lisamist, määrates igaühe õigusliku tähenduse ja teavitamiskohustuse.

6.4 Palume täpsustada ühekuulise maksehäire andmete ajakohastamise tähtaja algust ja õiguslikku alust ka siis, kui maksehäire andmete muudatuse teave on üksnes võlausaldaja valduses ja maksehäireregister saab sellest hiljem teada. Palume palub eristada jooksva saldo muutust ajaloolisest, konkreetse kuupäeva seisuga õigesti kajastatud saldost. Mõlemal vastutaval töötlejal säilib põhjendamatu viivituseta tegutsemise kohustus.

7. Nõude muutumine, maksegraafik ja kohtumenetlus

FE teeb ettepaneku juhendi p 2.3.2 ja ptk 3 täpsustamiseks:

7.1 Sissenõutavaks muutunud võlanõude alusel maksegraafiku sõlmimisest või nõuetekohasest täitmisest ei järeldu automaatselt kohustus maksehäire avaldamine lõpetada. Lähtuda tuleb kokkuleppe sisust. Eristada tuleb osamaksete tõttu võlajäägi vähenemist, rikkumise lõppemist ja kompromissiga nõudest osaliselt loobumist. Selgitus peaks võimaldama põhjendada, miks tasumine kajastub võlaandmetes, kuid ei too tingimata kaasa kande kustutamist või avaldamise lõpetamist.

7.2 Jõustunud kohtulahendiga tunnustatud nõude aluse ja suuruse kontrollimisel peaks saama lähtuda kohtulahendiga tuvastatust, nõudmata automaatselt uuesti kõiki algdokumente. Eraldi tuleb arvestada lahendijärgseid tasumisi, kokkuleppeid ning muid jääki või staatust mõjutavaid asjaolusid.

7.3 Üksnes võlausaldaja kohtusse pöördumisest või pöördumata jätmisest ei saa teha järeldusi avaldamise eesmärgi kohta. Palume juhendis selgitada, et kohtusse pöördumata või

maksekäsuavalduse järel hagimenetlust algatamata jätmine ei tõenda üksi nõude põhjendamatust või alusetust ega avaldamise jätkamise surve-eesmärki. Otsust võib mõjutada nõude suuruse ja menetluskulude suhte proportsionaalsus.

8. Maksehäire avaldamise tähtajad, rikkumise raskus ja tüüpkriteeriumid

FE teeb ettepaneku täpsustada juhendi ptk 3 ja mh lisades juhendisse selgitavaid näiteid:

8.1 Juhend käsitleb viie aasta orientiiri, eriti kaalukatel põhjustel ületatava tähtaja kui ka maksimaalse avaldamisajana. Palume juhendis eristada Riigikohtu lahendist 3-23-1409 järeldusi AKI enda tõlgendusest.

8.2 Riigikohus jättis otsuse 3-23-1409 p-s 19.4 IKS § 10 lõike 2 punktide 4 ja 5 kooskõla EL õigusega lõplikult hindamata. Juhend ei peaks esitama nende kohaldamatust õigustatud huvi alusel töötlemisele lõplikult lahendatud küsimusena. Palume eraldi põhjendada või ümber sõnastada väide viieaastase avaldamise lubatavusest vaid kõige tõsisemate rikkumiste korral, arvestades ka Tallinna Ringkonnakohtu 24.04.2025 lahendit 3-23-1168. Maksehäire(te) avaldamise kestus peab sõltuma asjaolude kogumist, mitte üksnes defineerimata rikkumise raskusest. Juhendit ei saa käsitada piirtähtaja kohustusliku lühendamise nõudena.

8.3 Palume põhjendada viieaastase avaldamise seost kõige tõsisemate rikkumistega ja täpsustada rikkumise tõsiduse hindamise kriteeriume. Selgusetuks jääb, millal on maksehäire avaldamise lühem aeg põhjendatud ning miks peaks maksehäire avaldamise kestus sõltuma rikkumise tõsidusest, kui maksehäire eesmärk on objektiivne teave andmesubjekti varasema maksekäitumise kohta.

8.4 Juhend vajab täiendamist ja praktiliste näidete toomisega osas, millal on vajalik läbi viia täiendav individuaalne hindamine. Praktiline lähtekoht peaks olema selge avaldamistähtaeg, regulaarne ülevaatus ja erandite põhjendamine. Väikses summas ja kiiresti kõrvaldatud rikkumine ei vaja sama käsitlust kui pikaajaline oluline makserikkumine.

9. Aegunud nõuded ja aegumise registris kajastamine

FE hinnangul vajab juhend selgitust ja täpsustamist p 3.1 osas:

9.1 Palume eristada aegumise korral tehtavat üldist avaldamise õiguspärasuse hinnangut IKÜM art 21 lg 1 vastuväite alusel tehtavast täiendavast hindamisest. Otsuse 3-23-1409 p 18 möönab asjaoludest sõltuvat avaldamise lubatavust artikli 6 lõike 1 punkti f alusel. Viidatud otsuse p-st 25.8 tulenev seisukoht tungiva põhjuse üldjuhul puudumise kohta on artikli 21 kontekstis. Aegunud nõude kohta maksehäire avaldamise jätkamine nõuab jätkuva vajalikkuse ja proportsionaalsuse uut hinnangut ning vastuväite korral täiendavat põhjendust. Samuti tuleb selgelt eristada aegumist või selle kohaldamist kohustuse rikkumise lõppemisest.

9.2 Eristada tuleb maksehäire avaldamisel ja sissenõudmise eesmärki. Palume selgitada elulise näidetega „muud kaalukat ja õiguspärast põhjust“. Kas selleks on jätkuv vajalikkus krediidivõimelisuse või maksekäitumise hindamiseks või mõni muu eesmärk. Palume juhendisse

lisada reaalsed elulised ja praktilist väärtust omavad näited (näiteks aegunud võlad koos hiljem võetud ja täitmata jäetud kohustustega).

9.3 Palume asendada juhendis termin registripidaja „aegumise tunnistamine“. Registripidaja ei kohalda võlanõudele aegumist võlausaldaja nimel ega lahenda poolte vaidlust võlanõude aegumise kohaldamise või mitte kohaldamise vaidluses, kuid tema avaldamishinnang ei sõltu võlausaldaja nõustumisest. Sama kehtib, kui võlausaldaja väidab, et võlanõude aegumine peatus või katkes, kuid ei esita maksehäireregistri pidajale kontrollitavaid andmeid või tõendeid.

9.4 Tahtlikku rikkumist ei saa eeldada tasumata jätmise, lepingust teadlikkuse ega meeldetuletuste põhjal. Palume täpsustada või tuua näited, milliseid fakte ja tõendeid nõuda võlausaldajalt TsÜS § 146 lõike 4 kohase kümneaastase tähtaja väite korral ning kuidas dokumenteerida piisavust. Eristada tuleb tahtlikul rikkumisel põhinevat tähtaega TsÜS § 157 kohtulahendi või muu täitedokumendi tähtajast.

10. Andmesubjekti maksejõuetus, -kohustustest vabastamine ja Ametlikud Teadaanded

FE palub juhendi p-s 3.2 täpsustada:

10.1 Palume juhendis täpsustada, kas Ametlikes Teadaannetes avaldamise lõppemisega seotud piirang kohaldub ühtmoodi avalikust registrist saadud kohustustest vabastamise andmetele ja võlausaldajalt saadud varasema rikkumise andmetele. Arvestada tuleb konkreetse nõude õiguslikku seisu, vabastamise ulatust ja andmesubjekti õigusi. Eristada tuleb teadaande avaldamise lõpetamist, arhiveerimist ja kustutamist.

10.2 Palume täpsustada liidetud kohtuasjade C-26/22 ja C-64/22 (SCHUFA Holding) kohaldamisala: avalikust registrist saadud vabastamisandmete säilitamist käsitlevast resolutsioonist ei tulene automaatselt kõigi võlausaldajalt saadud andmete identne avaldamistähtaeg. Eristada tuleb ka vabastamisega hõlmamata ja menetluse ajal tekkinud uusi kohustusi (FiMS §-d 44 ja 50). Juhend peab nimetama määrava Ametliku Teadaannete teate liigi, selle õigusliku tähenduse ja avaldamise lõppemise aluse, registri usaldusväärse teadasaamise viisi ning eristama eesmärgi täitumist näiteks ebaõige teate kustutamisest. Palume juhendisse lisada näide, milles on kohustustest vabastamismääruse jõustumine, teate avaldamise lõpp, hõlmatud nõuded ja teiste maksehäirete hindamine.

11. Maksehäire andmete töötlemise piiramine ja vaidlustused

FE ettepanek on juhendi p-s 2.3.1 ja 4.2–4.5 selge ja arusaadava soovitusliku juhise andmine:

11.1 Palume arusaadavalt eristada võlanõude olemasolu või summa vaidlustamist vastuväitest õigete andmete avaldamisele andmesubjekti konkreetse olukorra (võimalik kahjustamine) tõttu. Täiendavalt tuleb eristada maksehäire andmete täiendava kontrollimise ajaks rakendatavat ajutist piirangut lõplikust parandamisest, kustutamisest või avaldamise lõpetamisest.

11.2 Teeme ettepaneku kohaldada IKÜM artiklist 18 tuleneva piirangu kohaldamise vajaduse otsustamisel sarnast loogikat nagu andmete parandamisest teavitamisel ühe kuu jooksul.

12. Andmesubjektide pöördumiste lahendamine ja koostöö

FE ettepanek juhendi p-d 4 ja 4.1 täiendada/täpsustada:

12.1 Võlanõude sisulisi asjaolusid puudutavaid pöördumisi tuleb eristada avaldamise õiguspärasuse vastuväidetest. Registripidaja peab taotlused oma vastutuse piires sisuliselt läbi vaatama. Registripidaja ei ole võlasuhte osapool ega poolte tsiviilõigusliku vaidluse lahendaja.

12.2 Kui sama pöördumine saadetakse andmesubjekti poolt nii maksehäire sisestajale kui ka maksehäireregistri pidajale (sama e-kirjaga näiteks), peaks olema võimalus andmesubjektile mõlemal osapoolel anda ühiselt koostöös koostatud koondvastus ja esitada asjakohased dokumendid, selgitused ja info ühes/ühtse dokumendina (mis on koostatud andmetöötlejate ühise koostööna).

12.3 Võlanõude olemasolu, suuruse või alusdokumentide selgitamiseks on andmesubjekti otstarbekas suunata esmajärjekorras pöörduma otse võlausaldaja või tema esindaja poole.

12.4 IKÜM artikli 15 tutvumisõigusest ei tulene iseseisvat kohustust hankida või säilitada kõiki dokumente, mida maksehäireregister ei töötle. Dokumentide ja selgituste küsimise vajadust tuleb hinnata juhtumipõhiselt, arvestades andmete õigsuse kontrolli ja muid kohustusi. Põhjendatud vajaduse korral tuleb küsida asjakohaseid selgitusi ja tõendeid. Kui maksehäire andmete õigsust ei saa piisavalt kinnitada/tõendada, alles sel juhul tuleks hinnata piiramise või avaldamise lõpetamise vajadust.

12.5 Palume juhendisse lisada praktilised selgitused IKÜM art 12 lg 5 kohta. Ilmselgelt põhjendamatute või ülemääraste, sealhulgas korduvate taotluste korral mõistliku tasu nõudmine või meetmetest keeldumine, arvestades töötleja kohustust põhjendamatust või ülemäärasust tõendada.

13. Vastuväite hindamise ja tõendamise piisavus

FE teeb ettepaneku täiendada juhendi p-d 4.5.1–4.5.2 täpsustavate näidetega, et juhendi rakendamine omaks praktilist väärtus:

13.1 Palume täpsustada andmesubjekti vastuväite juhtumipõhise hindamise ulatust ning muuta hindamine ja põhjendamine praktikas etteaimatavaks. Palume selgitada, millal on hindamiskohustus andmetöötleja poolt täidetud, lisateabe kogumine piisav ja hindamine dokumenteeritud. Palume tuua reaalseid näiteid erinevate staatusega (võlanõue on tasumata või tasumata on võlanõude jääk, mil maksehäiret kuvatakse staatusega “Avaldikustatud”; võlanõue on täies ulatuses tasutus, mil maksehäiret kuvatakse staatuse “Lahendatud”; või võlanõudele on kohaldatud kohtuvälises menetluses või täitemenetluse raames aegumist, mil maksehäiret kuvatakse staatusega “Aegunud”), millal esineb maksehäireavaldamise jätkamiseks tungiv või ülekaalukas õiguspärane põhjus ja/või millal mitte.

13.2 Palume juhendisse lisada näited, mis seostab olulised vastuväited, kontrollitud asjaolud ja tõendid, andmesubjektilt küsitud täpsustused/tõendid, vähem riivavate meetmete hinnangu ning põhjendatud järelduse.

13.3 Täiendava teabe vajadus tuleb määrata vastuväite sisu ja olemasolevate või mõistlikult hangitavate tõendite järgi. Juhendi asjaolude loetelu ei peaks olema ammendav kohustuslik kontrollnimekiri. Ulatuslikku eraelulist teavet ei tohiks koguda tavapäraselt ilma konkreetse vajaduseta. Register hindab avaldamise vajalikkust ja proportsionaalsust, pank teabe tähendust konkreetse laenu tagasimaksmisele; kumbki ei pea teadma iga tehingu elulugu ega saa nõuda kõiki võimalikke eraelulisi tõendeid.

13.4 FE liikmeteks oleva maksehäireregstrite hinnangul tuleb hindamise läbiviimise tõendamist avaldamise jätkamiseks vajaliku ülekaaluka põhjuse tõendamisest. Näited peaksid hõlmama maksehäire avaldamise jätkamist, lõpetamist ja tähtaja lühendamist, samuti lisateabe mõistlikku kättesaadavust andmetöötlejale või andmesubjekti vastamata jätmist.

13.5 FE liikmeks olev krediidiandja on rõhutanud, et ühesuguste maksehäirete käsitlus ei tohiks sõltuda liigselt sellest, kui veenvalt andmesubjekt oma olukorda kirjeldab. Tervise-, pere-, haridus- ja tööalased asjaolud võivad aidata olukorda mõista, kuid neil puudub sageli otsene seos krediidiriski või ajaloolise maksekäitumisega. Palume selgitada nende hindamist ja kontrollimist, vajalikke tõendeid ning kaalu võrreldes objektiivsete asjaoludega, nagu summa, kestus ja korduvus. Liialt subjektiivne lähenemine võib vähendada registri teabe objektiivsust, usaldusväärsust ja võrreldavust.

13.6 Maksehäire aluseks oleva võla tasumise aeg, võla tasumise viivituse kestus ja täitmise viis annanvad krediidiandjatele teavet andmesubjekti varasema maksekäitumise kohta. Mööname, et need asjaolud ei võimalda üksi lõplikke järeldusi andmesubjekti tulevase käitumise kohta, kuid sellest ei tulene, et neil puudub oluline tähendus.

13.7 Andmesubjekti suhtes krediidiandja poolt tehtud eitav krediidiotsus või pakutavadad ebasoodsamad krediiditingimused ei tõenda üksi avaldamise õigusvastasust ega ülemäärast kahjustamist. Krediidiriski arvestamine võib lepingu sõlmimist mõjutada ka õiguspärase ja asjakohase teabe korral, sellise mõju automaatne võrdsustamine ülemäärase kahjustamisega muudaks krediidivõimelisuse hindamise eesmärgi sisutühjaks.

13.8 Palume lisada juhendisse näiteid tõendite piisavusest, kui andmesubjekt esitab ühe krediidiandja krediidiandmisest keeldumise otsuse/tõendi, kuid maksehäireregistri logides nähtub, et samaaegselt on tehtud maksehäireregistrisse päringuid ka teiste krediidiandjate poolt, kellede nende otsuseid ei ole maksehäireregistri pidajale esitatud: kas saab järeldada, et andmesubjekt ei ole tarbijakrediidi saanud? Reaalselt ei ole välistatud asjaolu, et andmesubjekt on tegelikult krediiti ikkagi saanud. Samuti palume selgitada, kas ühe krediidiandja keeldumise otsuse esitamine olukorras, mil andmesubjekt ei ole teistele krediidiandjatele krediiditaotlust esitatudki, on piisav väidetava kahju tõendamiseks. Esitatud tõendid kogumis peavad olema veenvad ja tõendama tegelikku asjaolu.

14. Automatiseerimine ja eriliiki andmed

14.1 FE liikmeks oleva krediidiandja poolt on juhtitud tähelepanu asjaolule, et juhendis on liiga kitsalt käsitletud automatiseerimise teema seost/seotust vastuväitega esitamisega. Maksehäire esmane avaldamine võib teatud tingimustel kuuluda IKÜM art 22 alla.

14.2 Juhend peaks käsitlema juhiseid ka kaudsete terviseandmete ning nendega vastuväidete/info lahendamisega kaasnevaid tundlikke selgitusi andmesubjektile.

15. Avaldamise lõpetamine ja tõendite säilitamine

15.1 FE liikmed, kes haldavad maksehäireregistrit peavad oluliseks juhendis selgelt eristada maksehäire avaldamise lõpetamist, maksehäire kustutamist ning piiratud juurdepääsuga tõendite ja logide säilitamist.

15.2 Registripidajal peab olema võimalik tõendada varasema andmetöötluse õiguspärasust ja kaitsta kooskõlas IKÜM-iga õigusnõudeid ka pärast maksehäire avaldamise lõppu/lõpetamist. Mööname, et tõendamisvajadus ei tähneda tähtajatut tõendite ja logide säilitamist. Palume juhendis täpsustada maksehäireregistri pidajatele tõendamiskohustuse ajalist ulatust ning päringulogide ja muu tõendusmaterjali säilitamistähtaja määramise põhimõtteid, arvestades IKÜM artikli 17 lõike 3 punkti e ja artikli 5 lõike 1 punkti e.

16. Juhendi õiguslik staatus ja alternatiivsed meetmed

16.1 FE palub juhendi lõppversioonis selgelt eristada õigusaktidest tulenevaid registripidaja kohustusi, kohtupraktika kohaldamist ja AKI soovitusi. Soovituslikud rakendusmeetmed ei peaks muutuma praktikas ainsaks lubatud lahenduseks, kui vähemalt samaväärse kaitse saab tagada muude alternatiivsete meetmetega.

16.2 AKI poolt juhendis kategooriliselt sõnastatava kontrolli- ja menetlusnõuete juures palume välja tuua nende õiguslik alus või viide asjakohasele kohtupraktikale ning selgitada, millal on meetmed näitlikud ja lubatud on muud asjakohased ning tõhusad meetmed.

16.3 Juhend peaks selgitama olemasolevaid nõudeid üheselt ja praktiliselt, toetades andmesubjektidega suhtlemist ning vaidluste ja kaebuste lahendamist ilma põhjendamatute täiendavate kontrolli-, dokumenteerimis- või teavitamisetappideta. Oluline on, et juhendile saaks konkreetsete küsimuste lahendamisel lihtsalt viidata ning vältida korduvaid vaidlusi samade põhimõtteliste küsimuste üle.

17. IKS § 10 nõuded ja kavandatav IKS § 10^1

17.1 FE juhib AKI tähelepanu seoses tarbijakrediidi direktiivi ülevõtmisega, mille eelnõu 947 SE hõlmab mh IKS-s kavandatavat muudatust IKS § 10^1 lisamisega seadusesse. Eeltoodu valguses vajab kõnealune kooskõlastusel olev juhend peagi täiendamist ja täpsustamist. FE liikmed peavad oluliseks AKI seisukohta ja käsitlust eelnõus sisalduva IKS § 10^1 käsitlusega ja seost IKS §-ga 10.

Lugupidamisega

Kaarel Ots
FinanceEstonia juhatuse esimees

Martin Länts
FinanceEstonia krediidiandjate- ja vahendajate töögrupijuht

Anu Müürsepp
FinanceEstonia tegevjuht